

Henriëtte Maria Schregardus (1922-1945)

Een plaats ontzegd...

Bij het naderen van de bevrijding, Tweede Wereldoorlog, moeten de spanningen binnen Hotel Tjaarda hebben opgelopen. Zo heeft er op 27 maart 1945 een inkwartiering plaatsgevonden binnen Hotel Tjaarda. Als oorlogsvluchtelingen kwam de familie A. Hieltjes, echtpaar met drie jonge dochters en een neefje uit Lengel, gehucht behorende tot gemeente Bergh – tegenwoordig 's Heerenberg in Montferland. Aldus het betreffende afschrift. Andreas W. Tjaarda, hotelier van Hotel Tjaarda, was verplicht hen huisvesting en voeding te verstrekken. Wat hun werkelijke reden is geweest om te vluchten, de duur daarvan in Oranjewoud is niet bekend. Mogelijkerwijs was A. Hieltjes een NSB'er (Nationale Socialistische Beweging) (NSB) die gezocht werd, zodoende met zijn gezin op de vlucht was.¹ Evenmin geen stukken omtrent deze bedenkelijke aangelegenheid binnen de archivalia van Hotel Tjaarda, noch enige aantekeningen daarvan.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog, waren hotel- en pensionhouders verplicht om een 'nachtelijk register' bij te houden, wie bevond zich die nacht in dat hotel, met data en persoonsgegevens, plaats van afkomst en waarheen, aankomst- en vertrektijden. Alzo moest die hotel- of pensionhouder diezelfde gegevens optekenen op een formulier, die de volgende morgen afgegeven moest worden op het bureau van politie.

Zo staat in het nachtelijk register van Hotel Tjaarda, opgetekend, dat op 10 april 1945 gearriveerd uit Groningen Henriëtte Maria Buijtendorp-Schregardus (*1922 Batavia), (roepnaam Mieke) zonder beroep, haar man Johannes Franciscus Buijtendorp (*10-07-1918 te Den Haag), van beroep 'chef de bureau', beide wonende Den Haag, op doorreis 11 april 1945 naar Den Haag. Een dag later, 11 april arriveren Reinhart Hendrik Schregardus (*1896, Kampen – † na 1953) en zijn vrouw Maria Henriëtte Johanna Petronella Schregardus-Verheijde (*1903, 's-Hertogenbosch – † na 1953), beide zonder beroep, vertrokken uit Steenwijk en afkomstig uit Haaksbergen, aldaar wonende, op doorreis naar Franeker. Ouders van Mieke. Deze twee echtparen waren de enige hotelgasten. (Of de familie Hieltjes ook nog aanwezig waren dat weten wij niet.) Op zich zou je zeggen niets bijzonder. Echter, in een achteraf reconstructie, analyse, waren deze mensen op de vlucht als NSB'ers.

Op een lijst van burgemeesters, gemeente Waalre, onder Eindhoven, staat Reinhart H. Schregardus opgetekend over de periode 1944-1945, echter zonder beschrijving van zijn politieke partij of -stroming.² Hoewel zijn functie lijkt toebehoren tot een NSB-burgemeester, is dat toch dubieus, aangezien zijn naam niet voorkomt in het register van NSB-burgemeesters.³ Binnen Overijsselse gemeenten, zonder of met een rooms-katholieke enclave is hij geen burgemeester geweest. Mogelijkheid is, dat hij in Overijssel een ambtelijke functie heeft gehad onder het bestuur van een NSB-burgemeester, daarbij zou gemeente Haaksbergen een mogelijkheid kunnen zijn geweest. Mogelijkerwijs waren Mieke en haar man ook NSB'ers, dat J.F. Buijtendorp eveneens werkzaam is geweest bij de gemeente Waalre, als een referendaris, 'chef du bureau ter Secretarie'. Zij zijn op 11 april 1945 niet vertrokken vanuit Oranjewoud naar Den Haag.

De daaropvolgende dag, 12 april 1945, vond op het kruispunt voor Hotel Tjaarda, met vijf uitvalswegen, een aanhouding plaats in de late middag van een persoon door een Duitse naziër. (In de laatste dagen van de oorlog waren de Duitsers erg gespannen, wegens het naderen van de geallieerden.) Deze aanhouding werd gadegeslagen door Mieke vanuit de glazen serre in Hotel Tjaarda, die prompt onverwachts werd doodgeschoten door diezelfde Duitser. Een kogelgat in een glazenruit van de serre heeft lange tijd als getuige gediend. Aldus het overleverende verhaal van

¹ Dagen voor de bevrijding van de gemeente Bergh werd er hevig gevochten in Montferland, om Hieltjes te zien als een evacuë, geen onderkomen meer hebben, lijkt mij niet plausibel, aangezien het geslacht Hieltjes veelvuldig voorkomt in de gemeente Bergh, tot in de Achterhoek van de prov. Gelderland; Gemeente Bergh werd op eerste paasdag, 1 april 1945 bevrijd van de Duitsers; zie bevrijding van Bergh, Wikipedia.

² Zie Lijst van burgemeesters gemeente Waalre, Wikipedia.

³ Ontrouw & Zuivering, Burgemeesters, Google Sites.

Bouwe A. Kok, voormalig inwoner van Oranjewoud, die dit verhaal vermoedelijk heeft gehoord na de oorlog van Andreas W. Tjaarda.⁴ Overigens zijn er meerdere overleveringsverhalen van een gelijke strekking, aangaande het doodschieten van Mieke. Het mysterie rondom Mieke, hoe heeft het werkelijk plaatsgevonden? Die overleveringsverhalen zijn in de loop van de tijd een eigen leven gaan leiden, omdat eigenlijk niemand exact weet wat er werkelijk heeft afgespeeld, evenzo de afhandeling hoe die heeft plaats gevonden, daar weet niemand iets vanaf, het blijven veronderstellingen, gedachten, tot op de dag van vandaag, met uitzondering van één persoon Andreas W. Tjaarda. Hij heeft van deze affaire, incident aantekeningen gemaakt in zijn aantekeningenschrift. Hij heeft deze notities na zijn interneringsperiode geschreven in 1947 bij zijn zwager Antoon Jordan, Baljeestraat 10b, Leeuwarden. Evenzo moet je je afvragen, berusten deze aantekeningen op waarheid, bij een aantal handelingen kun je vraagtekens plaatsen of het werkelijk heeft plaats gevonden of niet.

[...] In mijn eetzaal maakte ik kennis met mijn gasten dhr. en mevr. Buitendorp een jong echtpaar. Hij uit Den Haag, accountant, mevr. Buitendorp, van zichzelf Schregardus stamde uit Haaksbergen, typiste. Zij waren zoals zij mij vertelden, genooddaakt geweest enige tijd in een dorp bij Düsseldorf arbeidsdienst te verrichten, doch na een paar jaar waren zij het zo 'beu' geweest dat zij daar gaarne weer vandaan wilden. Na heel veel moeite was het hun eindelijk gelukt per fiets over de grens te komen, waren reeds veertien dagen onderweg en hadden bij verschillende boeren 's nachts in het hooi of stro moesten slapen, zodat ze er naar hunkeren eens weer een nacht op een bed te kunnen slapen. Toen ze dan voor Hotel Tjaarda waren gekomen, hadden zij tegen elkaar gezegd: ... Zouden we hier niet een nacht in dit mooie hotel kunnen slapen? [...] doch dat ze met de juffrouw in de huishouding hadden gesproken, die hen welwillend had opgenomen.

Zij vertelden verder dat de ouders van mevr. Ook ergens in Friesland geëvacueerd moesten zijn en dat zij de volgende dag naar Heerenveen wilden om aan het evacuatiebureau nadere inlichtingen omtrent haar ouders trachten in te winnen. Zij verzochten mij daarom hun bagage zolang tot één uur 's middags te mogen laten staan. Daar had ik natuurlijk niets op tegen. Op dien dag [11 april] was het middels echter reeds drie uur geworden, voor ze terugkeerden en hadden een dame en heer meegenomen. De nieuw gekomen bleken de lang gezochte ouders van mevr. Buitendorp te zijn, dhr. en mevr. Schregardus uit Haaksbergen. Hij gepensioneerd Oud-Ned. Indische officier. Opgespoord door hun kinderen in Heerenveen. Waar ze in een groot gezin waren opgenomen, wegens betere gelegenheid 's nachts in een fauteuil hadden moeten slapen. Dolgraag wilden ook zij voor één nacht in mijn hotel slapen. Natuurlijk kon ik dat niet weigeren, doch met dat al had ik in plaats van twee nu al vier gasten, die allen ook weer moesten dineren, wat mij met het oog op mijn kleine voorraad groente minder aangenaam was doch de reden leek mij zo klemmend dat mijn menselijke gevoel elk bezwaar had weggenomen. En de daarop volgende dag maakt men ook geen aanstalten om te vertrekken, omdat de gasten zich zo in hun nieuwe omgeving thuis gevoelden, zodat deze dag weer een verlengstuk werd van de eerste, het ene gevolg was van het andere, men bijna een nieuw woord zou bedenken, door te spreken van een zakenbezoek en zakenverblijf.

[Hier beschrijft hij de verhandeling over de waarde van het papiergeld, dat zomaar eens kon gaan devalueren, de oorlog liep ten einde. Ging in de middag van 12 april naar Heerenveen om inkopen te doen en enige rekeningen te verheffen, en passant schreef hij dat hij niet in de schulden zat.]

Het was dra etenstijd voor de vier hotelgasten, doch daar men evenals de vorige dag graag een likeurtje vooraf wou, had ik op verlangen van dhr. Schregardus op het ronde rieten tafeltje in de serre [...] dus zo dicht mogelijk aan de straatkant de vier glaasjes likeur geplaatst, terwijl dinertafel stond gedekt in de eetzaal voor het raam nabij de hoofdingang van mijn hotel. Dhr. Schregardus

⁴ B.A. Kok in een artikel 'Herinneringen aan Andreas Tjaarda', verhaalde hierover die vermoedelijk niet helemaal op juiste feiten berusten, althans sommige komen niet overeen met ambtelijke gegevens, uitg. De Koerier, Heerenveen, 31-05-2000; Bouwe A. Kok, woonde aan de Krukmanslaan, kwam volgens zijn zeggen, vaak bij de Tjaarda's over de vloer. Hij moet een goede kennis hebben gehad van mycologie, 'het goede en het kwade' onderscheiden van paddenstoelen, (zwammensoorten) die kennis deelde hij met Andreas W. Tjaarda.

en dhr. en mevr. Buitendorp namen plaats aan het likeurtafeltje, en ik ging mevr. Schregardus, die zich even bij de juffrouw in de keuken ophield waarschuwen, dat het wachten met de likeur op haar was. Mevr. begaf zich toen naar de eetzaal en terwijl ik mij op een afstand van ongeveer vijftien meter in het buffet van mijn cafézaal bevond, hoorde ik plotseling “Kets” en te gelijk daarmee een luide gil en hoorde ik aan mijn roepen, niet wetende wat er gaande was, hoorde ik mevr. Schregardus opnieuw gillend toeroepen: “Mijnheer Tjaarda komt U toch gauw hier.” Ik spoedde er heen, en wat zag ik? Daar lag die arme jonge mevr. Buitendorp haar 22 jarige dochter de doodskleur op het gelaat, stervende op het tapijt! Wat was er gebeurd?! Op straat was een Duitse soldaat in zijn razernij bezig een jongeman met een gummiknuppel te slaan. Men sprak ervan dat de jongeman een zekere Bosscha geweest moest zijn. Dat voorval zag mevr. Buitendorp, die opsprong en riep: “Kijk Pa daar slaat een Duitse soldaat iemand.” Met dat zij dat zei, was ook haar man, dhr. Buitendorp overeind gesprongen, want deze dacht ogenblikkelijk aan zijn beide fietsen, omdat er vooral fietsen door Duitse militairen in beslag worden genomen. De Duitse soldaat ziende dat er twee personen overeind sprongen draait zich om, trekt aan, het schot gaat af en de kogel vliegt door de grote ruit van de serre en treft de 22 jarige mevr. Buitendorp, staande tussen haar vader en haar man, op het tapijt neergelegd. Naar de zuster van Klein Jagtlust en dokter die spoedig ter plaatste waren, slechts de dood konden constateren, die onmiddellijk moet zijn ingetreden. Had ik aan mijn eerste ingeving, toen ik twee Duitse soldaten voorbij mijn hotel zag lopen in de richting van Oudeschoot gehoor geven, en van me ik aannam, dat de een de moordenaar was, door hen toe te schreeuwen: “Wat hebben jullie nu gedaan!” dan was wellicht mijn lot ook geschoren geweest. Want ik hoorde later, dat op het tijdstip van de moord het reeds door de Duitsers verboden was zich voor vensters en in deuropeningen op te houden. De doode werd door ons naar boven gedragen en zou twee dagen later op zaterdag 14 april gekist worden, wat echter uitgesteld moest worden tot zondag 15 april. De verslagenheid bij ons over het gebeurde was groot, en het was zeker wel mede onder de verpletterende invloed van dit vreselijke drama dat wij op initiatief van dhr. Schregardus [...] Niet voor onmogelijk hield dat er in de bossen van Oranjewoud nog wel eens gevochten en een veldslag geleverd kon worden. Waarbij mijn hotel als staande op een vijfspont in gevaar kon komen door zijn grote trefkans. Onze bedden van boven naar mijn nieuwe bierkelder van gewapend beton te hebben overgebracht, weldra wij drie nachten met elkaar als slaapzaal hebben benut.

Een aantal zaken in deze verhandeling lijken mij niet plausibel maar eerder discutabel. Onder andere in zijn inleiding waar hij beschrijft dat Buitendijk en fiancé konden ontsnappen uit een werkkamp in Duitsland, als dat zo was geweest dan hebben zij toch zeker in een afgescheiden arbeitseinsatzkamp gezeten; mannenwerkkamp en vrouwenwerkkamp. Overigens waren er geen werkkampen voor vrouwen, behalve concentratiekamp Ravensbrück. Vrouwen werden niet op transport gezet! Hoe kwamen zij aan die fietsen? Düsseldorf was een bekende plaats voor Andreas W. Tjaarda, die hij kende van voor 1920. Heer en mevrouw Schregardus werden bij toeval gevonden in Heerenveen. Volgens het nachtregister kwamen zij uit Steenwijk, niet uit Heerenveen. Dat slapen in fauteuils lijkt mij zwaar overdreven. Wie was Bosscha, een verbastering van Harmen Bosga? Die voor hem werkte, ook tijdens de oorlogsjaren. Waarom heeft hij de persoonsnamen van zuster A. Pleyasant (directrice Rust- en Herstellingsoord Oranjewoud, voormalig Klein Jagtlust) en dokter J. Gol (huisarts in Oranjewoud) niet opgetekend? Waarschijnlijk omdat ze anders zouden kunnen worden nagetrokken, zelfs na de bevrijding. In een andere notatie, september 1944, aangaande het opbergen van goederen. [...] In de kelders ging het niet, want daar was het te vochtig. [...] Die nieuwe bierkelder van gewapend beton is er nooit geweest. Er is ook geen bouwvergunning verleend inzake deze. Zij hebben daar de laatste drie nachten niet geslapen. Evenzo de afhandeling van Mieke, teraardebestelling, relatie met bode Oebele de Boer van de begrafenisvereniging, waarom ging Oebele pas de 16^e april aangifte doen?

© Begraafplaats Brongerga, R. Vriesinga.

Waar we wel zeker van zijn is haar overlijdensakte; er is een verklaring afgelegd tegenover de 'Burgerlijke Stand'. Die vermeldt dat Oebele de Boer 67-jarig oud, bode begrafenisvereniging, wonende te Oranjewoud aangifte deed bij de gemeente Heerenveen op 16 april 1945, dat op 12 april 1945 om 18:30 Mieke was overleden. Eveneens verhalend opgetekend is dat Mieke door een van de boeren, Jan Dol of Bauke van Keimpema naar haar laatste rustplaats is gebracht, kerkhof van Brongerga. Haar graf is geadopteerd door een anonieme inwoner van Oranjewoud. De steen is nog aanwezig, noordoosthoek, regel 7, grafnummer 25, een staande kleine zerk, met de tekst:

Hier rust onze lieve Mieke
Geb. te Batavia 31-12-1922
Gevallen door Duitse terreur
Te Oranjewoud 12-4-'45
Don
Vader en Moeder Schregardus
Kees
Tot weerziens kleine Mieke

Voor alle duidelijkheid, 'Don' is een afkorting van donderdag 12 april 1945, niet een verwijzing naar dong (Fries voor mest) van 'Donglust', (Landgoedboerderij van 'Landgoed Klein Jagtlust') waar Bauke van Keimpema pachter was. Kees is een jongere broer van Mieke. Nader onderzoek leverde de volgende resultaten op.

Reinhart H. Schregardus, geboren 1896, in het Hanze- en garnizoensstadje Kampen, aan de IJssel waar hij zich naar alle waarschijnlijkheid heeft gevormd tot een disciplinair militair. Vervolgens overgeplaatst werd naar Noord-Brabant, waar hij zijn vrouw heeft leren kennen. Zij hebben zich

verloofd op 6 december 1921, aldus een advertentie, Mies Verheijden en R.H. Schregardus, 2^e luitenant v.d. Milt. Adm. N.O.I., 's-Bosch, Hinthamerstraat 35. Geen ontvangdag. Op 7 juli 1922 traden zij te 's-Hertogenbosch in het huwelijk. Vervolgens zijn zij vertrokken naar Batavia, waar Mieke op 31 december 1922 werd geboren. Na hun terugkeer in Nederland heeft hij vermoedelijk emplooi gekregen bij lagere overheden. Op 8 maart 1926 werd zoon Cornelis A. Schregardus, roepnaam Kees, geboren in 's-Hertogenbosch. In een aankondiging, Dagblad van het Zuiden van 24 januari 1944: 'ambtenaar ter secretarie' van de gemeente Roosendaal, R.H. Schregardus benoemd tot burgemeester van Waalre, met ingang van 14 januari 1944. Zijn dienstbetrekking als burgemeester moet van korte duur zijn geweest, feitelijk gezien acht maanden. Waalre, werd tijdens 'Operatie Market Garden' op 17 september 1944 bevrijd. Officieel werd hij op 20 maart 1945 geschorst door de gemeente Waalre, maar moet gezien zijn vermaledijde praktijken eerder vertrokken zijn. Nederlandsche Staatscourant vermeldde op 18 oktober 1945 zijn aftreden. Min. van Binnenlandse Zaken, het Zuiveringsbesluit 1945, d.d. 8 en 22 augustus 1945, (art. 5, lid 4) overwegende, dat adviescommissie hebben doen blijke van ontrouw, heeft goedgevonden met ingang van heden, overeenkomstig het advies van ontslag uit hun functie van burgemeester te verlenen aan [onder andere], R.H. Schregardus, burgemeester van Waalre.

Men mag aannemen dat er geen reden zijn geweest om valse paspoorten te gebruiken, omdat persoonsdata overeenkomen met hun identiteit. Mieke haar huwelijk met Johannes F. Buijtendorp was fictief, zoals het nachtelijk register van Hotel Tjaarda niet doet vermoeden. Aangezien er geen huwelijksakte is die daarop beroept, evenzo hebben zij niet in Waalre gewoond, afgezien van Mieke die vermoedelijk bij haar ouders heeft ingewoond. Hij heeft ook geen arbeidsverleden in Waalre gehad, hij is daar onbekend. Zijn persoonsdata komen overeen met een genealogische website. Zijn eerste huwelijk vond plaats in 1934, werd in 1936 ontbonden. Voor de oorlog trad hij op 13 maart 1940 in het huwelijk met een vrouw uit Leeuwarden, dat huwelijk moet later zijn ontbonden. Daarna is hij nogmaals drie keer gehuwd, hij heeft vier kinderen nagelaten uit verscheidene huwelijken. Echter geen gegevens betreffende een huwelijk met Henriëtte Maria (Mieke) Schregardus noch een overlijdensakte of annonce van zijn dood. Duidelijk is dat Mieke niet getrouwd is geweest met dhr. J.F. Buijtendorp. Blijkbaar was hij een secondant van Schregardus.

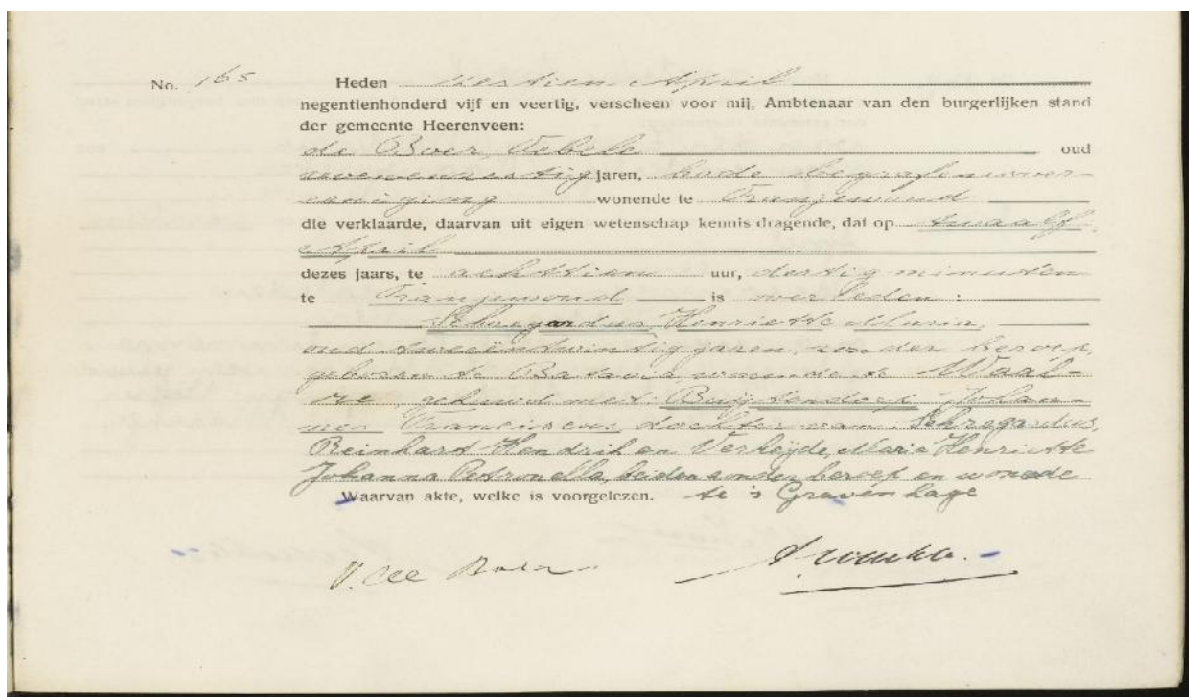
Voormalig NSB-burgemeester R.H. Schregardus is een overtuigde NSB'er geweest, van dhr. J.F. Buijtendorp kan men dat niet zeggen, omdat daarom trend geen bewijzen zijn, maar het vermoeden is wel sterk aanwezig (zie P.S. II). Of Mieke en haar moeder dat ook zijn geweest? Dat weten wij niet. Eveneens zijn er geen bronnen die verwijzen naar een lidmaatschap van de Hitlerjugend (Jeugdstorm), of wat voor bruinhemdenafdeling voor jongeren dan ook. Wellicht is zij beïnvloed, geïndoctrineerd met nationale socialistische beginselen, dat zij moest deelnemen aan bepaalde bijeenkomsten, misschien door toedoen van haar (fanatieke) vader, dat is mogelijk. (Haar vader deinsde er niet voor terug om midden in de nacht met zijn handlangertje Jan Pap, gewapend huizen in Waalre binnen te dringen om gezochte personen op te sporen, vervolgens ze naar werkkampen te sturen.)⁵ Maar dat wil nog niet zeggen dat Mieke ook daadwerkelijk aanhanger is geweest van dat gedachtegoed, laat staan dat je dat haar kunt toedichten, dat moet je kunnen onderbouwen om zoiets te weerleggen.⁶ Mieke had geen beroep noch emplooi, was 22-jaar jong, ongehuwd, stond nog maar amper in het leven van een volwassen mensenwereld, zij was afhankelijk van haar ouders. Zo was trouwens ook haar moeder, economisch afhankelijk van haar man. Mogelijk had zij ook een eigen mening, die van een andere aard was dan die van haar man. Zij moesten wel met hen mee, op, en in hun vlucht met dhr. J.F. Buijtendorp als haar fictieve fiancé. Apart van elkaar reizende echtparen, om niet de aandacht te trekken van de bezetter en zij die werden bezet in het nog onbevrijdde deel van Nederland. Dit in tegenstelling tot haar drie jaar jongere broer Kees, die vermoedelijk wel emplooi heeft gehad, zodoende niet deelnam aan dit

⁵ Aalst en Waalre in het verleden, S.H.A.M. Zoetmulder, deel III, Waalre, 1983; www.waalreserfgoed.nl

⁶ Er bestaat geen complete algemene ledenlijst of -administratie van de NSB meer. In het NIOD berustende NSB-archief (wat bewaard is gebleven) bevinden zich slechts enkele zeer incomplete, doorgaans niet-alfabetische namen- en ledenlijsten, veelal van NSB-functionarissen. Bij het Centraal Archief Bijzondere Rechtspleging (CABR), dat berust bij het Nationaal Archief, Den Haag, kan men terecht voor onderzoek, waarvoor men een schriftelijke aanvraag moet indienen. Niet van alle NSB-leden is een dossier aanwezig binnen het CABR. www.nationaalarchief.nl www.niod.nl

bizarre ontgoochelde illustere gezelschap, zich ervan kon distantiëren. Eigenlijk lag er nog een hele (nieuwe) toekomst op Mieke te wachten, een gedachte, verlangen, met allerlei plannen die zij mogelijk heeft gehad, wetende met de kennis dat de geallieerden in aantocht waren. Voor Mieke is haar reis vroegtijdig beëindigd in Oranjewoud. Zij vond haar laatste rustplaats in Brongerga, waar zangvogels haar de vrede hebben toegezongen, op die verheven, verstilte hof van Brongerga. Dat moet er hebben geklonken, vermoedelijk bij het krieken van de dag erop, vrijdag de 13^e, toen de gemeenschap nog in een diepe rust lag, dat Mieke ter aarde werd besteld in het vroege ontluikende voorjaar van 1945.

Evenmin weten wij niet wie er bij die teraardebestelling aanwezig waren, afgezien van bode Oebele de Boer, de grafdelver van de Nederlandse Hervormde Kerk (NHK), en de boer die haar met paard en wagen naar haar graf heeft gebracht, dat mag je aannemen. Zo ook, of haar ouders er wel of niet bij zijn geweest, of dhr. J.F. Buijtendorp. Afgaande uit de tekst op de zerk lijkt het plausibel dat die afkomstig is van haar ouders, niet van haar fictieve fiancé, zijn naam staat ook niet op de zerk. Alzo zegt die tekst, de laatste woorden – Tot weerziens kleine Mieke – verwijzen naar een hiernamaals, haar ouders waren van rooms-katholieke huize. Bekend is volgens het grafregister van de NHK: 'Eigenaar Johs. Buitendorp' het graf heeft gekocht voor 'de eeuwigheid', eveneens vermeld het register: '25 [grafnr.] Apr 1945 vr. [vrouw] van Buitendorp'. Hij moest als (niet)wettelijke echtgenoot natuurlijk zijn plicht nakomen tegenover zijn (niet)wettelijke schoonvader. Hoe triest de gang van zaken ook was, Andreas W. Tjaarda moet hierbij aanwezig zijn geweest en het hebben aanschouwd!

© Overlijdensakte Mieke Schregardus, 12-04-1945, gem. Heerenveen.

Opmerkelijk is dat Andreas W. Tjaarda over deze samenloop van bizarre omstandigheden alleen in zijn aantekeningen (1947) daarvan verslag heeft nagelaten in zijn archivalia. Reden, in eerste instantie van zwijgen tijdens het incident is om represailles te voorkomen bij een eventuele arrestatie, waar hij dus rekening mee hield, zodoende verdere beschuldigingen te ontlopen. Hij moet hier wel een mening, gedachtegang over hebben gehad, maar waarom dit zwijgen? In zijn latere jaren na de oorlog heeft hij de ware toedracht nooit toegelicht binnen de gemeenschap van Oranjewoud. Mogelijkerwijs is hij het zelf geweest, Andreas W. Tjaarda, als regisseur, die als een stille getuige deze zaak heeft afgehandeld met de nabestaanden, bode Oebele de Boer en de grafdelver van de NHK, om zo de aandacht van 'rechtelijke autoriteiten' te ontlopen. Immers het had plaatsgevonden in zijn hotel, huis, hij was daarin verantwoordelijk. Hoe ga je dat

verantwoorden? Er moest snel worden gehandeld om geen onrust teweegbrengen binnen de gemeenschap. Dat hij mogelijk tijdens hun verblijf heeft vernomen dat zij NSB'ers waren, of na het schietincident, zodat er paniek ontstond, zij waren immers op de vlucht. Eveneens werd er helemaal geen medische arts geconsulteerd om de dood van Mieke vast te stellen, wat een normale gang van zaken zou zijn geweest, maar daar is bode Oebele de Boer voor gebruikt. Na de begrafenis, heeft Oebele de Boer op maandag 16 april 1945 'aangifte van overlijden' gedaan bij de gemeente Heerenveen, aldus de overlijdensakte van Mieke. Waarom niet op vrijdag de 13^e? Hierbij het geluk bij een ongeluk hebben, dat Heerenveen nog in een bevrijdingsroes verkeerde van 14 april, zodoende deze zaak werd afgedaan omdat het om een vreemdeling ging, men wel andere zaken aan hun hoofd had? Maar waarom niets zeggen, die vraag blijft, omdat hij vreemdelingen – die toevallig NSB'er waren – heeft gehuisvest? Dat heeft toch ook die herbergier in Bethlehem gedaan? Ongenode vluchtelingen herbergen. Zijn zwijgen over deze extravagante aangelegenheid, van Andreas W. Tjaarda, zijn verdere leven tot aan zijn eigen dood in 1981, kan maar één reden voor zijn geweest. Dat hij niet geassocieerd wilde worden met een NSB'er. Omdat hij ze gehuisvest heeft, daarmee gezien zou kunnen worden dat hij het beleid van de NSB heeft geambieerd tijdens de oorlog. Het zou zijn persoon en zaak devalueren, ten gronde richten, ruïneren. Zijn aantekeningen in deze moeten beschouwd worden als fictief. Dit lijkt mij de meest voor de hand liggende conclusie. Het blijft een gereconstrueerde analyse, hypothese, de echte ware toedracht schijnt niet te achterhalen. Doden spreken niet, zij zwijgen als het graf!

Post Scriptum I

In de namiddag van zondag 15 april 1945, 15:30, werd Andreas W. Tjaarda gearresteerd door de Nederlandsche Binnenlandse Strijdkrachten (NBS), wegens spionage. Deze arrestatie had geen betrekking op het schietincident en afhandeling van de zaak Mieke. Veeleer op zijn verleden, aangezien hij al voor 1920 zakelijke contacten onderhield met Duitsers, die in een latere periode overgingen in een vriendschappelijke relatie. Zijn aanklacht werd later omgezet in: 'het vorderen van goederen'. Deze tenlastelegging werd als standaard gebruikt voor hen die meegewerkt hadden, of moesten meewerken met het NSB c.q. Duitse beleid tijdens oorlogstijd – na een grondig onderzoek, tijdens hun internering werd een definitieve tenlastelegging opgelegd. Derhalve werden zij gezien als NSB'ers, echter, het leeuwendeel van hen behoorde niet tot die NSB'ers die op 'jacht' waren geweest naar: Joden, verzetsmensen en onderduikers, zoals Reinhart H. Schregardus.

Post Scriptum II / 27 februari 2023

Binnen het Nationaal Archief, Den Haag, berust het archief van 'Het Nederlands Beheersinstituut (1945-1968)' (NBI). Haar doelstelling was onder andere het opsporen, beheren en eventueel afnemen van vermogens – financiën en bezittingen – van voormalige NSB'ers. Beschreven in haar inventaris (classificatiecode: 2.09.16.13/14), bevinden zich de dossiers van Schregardus, R.H., Aalst (inv.nr.: 160957) en Tjaarda, A.W., Oranjewoud (inv.nrs.: 177719/20). Het dossier van Schregardus bevat 427 scans betreffende het onderzoek naar hun vermogens die zij vergaard, of hadden tijdens de bezetting van Nederland, alsmede de jaren na de bevrijding. Om misverstanden te voorkomen, het gaat hier niet om de 'rechtsvervolging' van de familie Schregardus, dat dossier, zoals het laat aanzien, zal in 2025 openbaar worden gemaakt. Echter, binnen het NBI-dossier staan gegevens die eveneens iets over een rechtsgang laten zien, na de dood van Mieke. Zo blijkt dat zij gearresteerd zijn door de NBS in Heerenveen, waar dhr. Schregardus f.133,00 gulden is afgenomen als fouilleringsgelden, hij (en zij) geïnterneerd heeft gezeten in de kampen: Oranje Fochteloo, Vosseveld Winterswijk, Vliegenveld Enschede en kamp Vught in Vught. Waar en wanneer hij is berecht staat niet beschreven, wel dat hij berecht is van 15 oktober 1946 tot 1 januari 1950 (3 jaar, 2 maanden en 2 weken), alsmede zijn interneringsperiode van 1,5 jaar. Mieke haar moeder, Maria H.J.P. Verheijde werd niet veroordeeld, zij ging vrij uit, zonder specifieke beschrijvingen. Op 2 september 1947 werd zij ondervraagd door de NBI naar de vermogens van haarzelf, Mieke en haar man Reinhart. Tijdens dit verhoor woonde zij aan de Heiweg 14b, in Vught. Na de vrijlating van haar man, januari 1950, woonden zij aan de Azaleastraat 25, Den Haag, uit de stukken blijkt dat zij in 1952 werkzaam was als directiesecretaresse. Laatste dateringen uit deze NBI-bron zijn van omstreeks 1953, dat wil zeggen

dat zij toen nog leefden. 'Akten van overlijden' zijn na vijftigjaar openbaar, niets is daarvan terug te vinden binnen digitale bronnen, noch enige annonces aangaande hun overlijden. Overigens is dat ook van toepassing bij hun zoon Cornelis Alexander Schregardus (Kees) (*1926), gehuwd op 28-11-1950 (CBG Centrum voor familiegeschiedenis). Tot heden geen gegevens omtrent de familie Schregardus hun levensgang na 1953!

Het Nederlandsche Beheersinstituut
Vertegenwoordiging Breda
Ginnekenweg 141a Telefoon 8956

1a

RAPPORT BUITENDIENST.

Controleur: W. van Bommel
 Bezochte: Henriette Maria Schregardus
 Adres en woonplaats: Stationsstraat 114 Aalsst Waalre.
 Opdracht no.:
 Datum opdracht: 2 September 1947
 Datum onderzoek:

Gesproken met: M. H. J. P. Verheijde (de Maeder)
 (Namen en adressen vermelden) Postadres Heerenweg 146 Breda

A. 1 Naam: 2 Tegenwoordig adres: 3 Adres tijdens de bevrijding: 4 Geboortedatum en -plaats: 5 Nationaliteit: 6 Burgerlijke staat: 7 Onder welke voorwaarden gehuwd?: 8 Zijn de bepalingen van K.B. artt. 2 en 6 van E. 133 op de(n) echtgenoot(e) van toepassing?: 9 Welke kinderen zijn uit het huwelijk nog in leven?:	<u>Henriette Maria Schregardus</u> <u>4 Heerenweg Breda den 12 april 1945</u> <u>Stationsstraat 114 Aalsst Waalre</u> <u>31-12-22 Weltevreden N.O.G.</u> <u>Nederlandsche.</u> <u>Ongehuwd.</u>
---	---

© Nat. Archief, NBI-bron inv.nr.: 160957, verklaring (aanvang) mw. M.H.J.P. Verheijde betreffende Mieke.

Nationaal Archief bezit eveneens een Inventaris van de collectie 'Losse Aanwinsten' betreffende de Tweede Wereldoorlog (1939-1945), 20ste eeuw (classificatienr.: 2.22.17), onder (inv.nr.: 26) Stukken betreffende van Cornelis van Geelkerken (1901-1976), (Jeugdleider Nationale Jeugdstorm NSB), bevindt zich een Circulaire van de gewestleider Brabant van de Nationale Jeugdstorm J.F. Buijtdorp, te Eindhoven, onder andere betreffende aanmelding voor de 'Landwacht' door leden van de Jeugdstorm, 1943 mei 24 [afschrift 6-2-1948].

NBI-archief bezit geen dossier van dhr. J.F. Buijtdorp, hij is letterlijk en figuurlijk de dans ontsprongen, vermoedelijk is Buijtdorp na zijn administratieve afhandeling met grafdelver Oebele de Boer, op zijn fiets vertrokken naar het nog bezette Den Haag – 8 mei 1945 vond de bevrijding plaats. Eveneens verklaarde mw. Verheijde aangaande Mieke haar huwelijkse staat, dat zij ongehuwd was.

Met dank aan Museum Heerenveen gebruik Historisch Documentatiecentrum

© Rijk Vriesinga, september 2019 en februari 2023, Heerenveen.